

می باشد و از اقوامی همچون سبا و جوامع عصر نوح، ابراهیم و هود برای عبرت آموزی انسان یاد می کند. حال تجلی شرایط جامعه سالم در آیات قرآن کریم به جامعه ای آرمانی که هدف های والایی همچون خدامحوری، عدالت، آرامش، امنیت، نیکی به هم نوع راسرلوحه خویش قراردادده است بیان شده است.

مواد و روشها: مقاله حاضر مطالعه مروری است که با بهره گیری از مطالعات مقالات علمی و تفاسیر قرآن تدوین شده است.

بحث و نتیجه گیری: قرآن پیام خداوند به انسان و برنامه سعادت فرد و جامعه است؛ ازاین رو برای انسان وزندگی اجتماعی و مسایل مربوط به آن ارزش بالایی قائل شده است، چنانکه درآیه ۸۸ سوره هود بر اصلاح جامعه برپایه توحید و رعایت عدل و انصاف در امور تاکید می ورزد.

انسان برای بقا و تامین نیازهای مادی و معنوی خود ضروری است در بستراجتماع زندگی کند؛ قرآن کریم برای داشتن جامعه آرمانی انسان محور، رهنمودهایی در قالب انوار الهی عرضه می دارد تا انسان با بهره گیری از آن به سعادت دنیا و آخرت دست یابد.

کلمات کلیدی: قرآن کریم؛ جامعه؛ انسان؛ سالم.

P 1.2.4

آموزه هایی از قرآن کریم راجع به مشخصات جامعه انسانی سالم

یوسف حمیدزاده اربابی^۱، حسین کرامتی^۲، زینب آقازاده^۳، فاطمه رحیمی^۴

مقدمه و هدف: همانطور که وضو مقدمه واجب برای نماز است، برخورداری از سلامت نیز شرط ضروری برای ایفای نقش های فردی، خانوادگی، گروهی و اجتماعی افراد است و انسانها در صورتی می توانند فعالیت کامل داشته باشند و نقشهای خود را ایفا کنند که خود را سالم احساس کنند و سالم بدانند، جامعه آنها را سالم بدانند و در جامعه سالم زندگی کنند. هر چند از دیدگاه قرآن کریم، انسان موجودی است که به بهترین صورت ممکن آفریده شده است: ما انسان را در مقام احسن تقویم و نیکوترین صورت در مراتب وجود بیافریدیم. (سوره تین ۴). اما هر جامعه ای به عنوان بخشی از فرهنگ خود، برداشت خاصی از مفهوم سلامتی دارد. بعلاوه، دانش بشری همواره، در حال تغییر، رشد

۱. عضو هیات علمی دانشکده بهداشت

۲. دانشجوی هوشبری دانشکده پزشکی و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

۳. دبیر آموزش و پرورش ناحیه ۲ شهرستان اردبیل

۴. کارشناس بخش رادیولوژی مرکز آموزشی درمانی فاطمی اردبیل

و توسعه است. یکی از مفاهیم و موضوعاتی که امروزه مورد بحث و چالش مراکز اکادمیک بوده، مفهوم سلامت می باشد. سلامت ابعادی دارد و سازمان جهانی بهداشت ابعاد اساسی آن را بدنی، روانی و اجتماعی بیان میکند ولی ابعاد دیگری هم میتوان برای آن تصور کرد: بعد عاطفی، روحی، معنوی، مذهبی، عبادی، شغلی، اقتصادی، فرهنگی، هنری، محیطی و غیره. ممکن است در آینده فهرست این ابعاد گسترش یابد. اگرچه این ابعاد بر یکدیگر تاثیر میگذارند اما طبیعت هر کدام متفاوت است و به لحاظ اهداف توصیفی باید آنها را جداگانه در نظر گرفت. خداوند در قرآن کریم در قالب آیات مختلفی بر حالات و ابعاد سلامت انسان تاکید می کند اما نه به شکلی که امروزه در منابع علمی غربی مورد بحث بوده است. بلکه قرآن کریم، درس زندگی، کتاب هدایت و تربیت معنوی افراد و جامعه است و هر آنچه که خدای متعال برای ما فرستاده است بدون شک در همه ابعاد زندگی، جز مصلحت، خیرخواهی و سود انسان در دنیا و آخرت چیز دیگری نیست و اگر به مطالب پزشکی، بهداشتی و علمی اشاره ای کرده به این خاطر است که: راه خداشناسی را هموار کند، حس کنجکاوی بشر را تحریک نماید تا در زمینه علوم تجربی رشد نمایند و در پی کشف آن برآیند در بندگی خود ثابت قدم تر گردند.

روش کار: این مقاله یک مطالعه مروری کتابخانه ای بوده که با بهره گیری از مطالعات و مقالات و جستجوی اینترنتی، بر اساس مشخصات جامعه سالم از دیدگاه منابع غربی و مقایسه آنها با آیات مختلف قرآن و منابع اسلامی تهیه گردیده و در آن به مشخصات و معیارهای سلامت جامعه اشاره می کند. در این مطالعه سعی شده ابتدا بر اساس مطالب منابع در دسترس (سایتها، مجلات، تفسیرهای قرآن و غیره)، ملاکها، صفات و ویژگیهای مرتبط با مشخصات جامعه سالم، بررسی و بطور فهرست وار مرور شود و در نهایت مشخصات جامعه سالم قرآنی توصیف گردد. همچنین، در این مقاله، جایگاه سلامت در قرآن و مفهوم سلامت، ابعاد سلامت و ویژگیهای هر بعد در قرآن، مشخصات جامعه سالم قرآنی و مقایسه مشخصات جامعه سالم در منابع پزشکی و بهداشت با مفاهیم متعالی قرآن و نتیجه گیری را مرور خواهیم نمود. امید است مورد رضایت و قبول حضرت حق تعالی و علاقمندان و دوستداران اهل علم و دین و قرآن پژوهان واقع بشود.

یافته ها: یافته های این مطالعه نشان می دهد که یک جامعه قرآنی، می تواند مشخصات و ویژگیهای ذیل را داشته باشد: معرفت حضرت حق تعالی و توفیق پیروی از حضرت حق تعالی؛ معرفت در باره جهان هستی، شناخت حقیقت و ماهیت انسان، کشف هدف و غایت خلقت انسان و تلاش فردی و جمعی برای نیل به این هدف انسان؛ ایمان به خدا و بندگی خالص او؛ بهره گیری درست و هماهنگ از تمام فرصتها، نیروهای خدادادی و امکانات؛ حاکمیت تفکر و تعقل در تصمیمات (جامعه خردمند)، تشنه آموختن، دانستن و فهمیدن، برخورداری افراد جامعه از آگاهی، دانش و حکمت و رشد و تعالی روحی و روانی؛ عشق و محبت و مهرورزی به افراد جامعه، کرامت افراد جامعه در سایه هدایت و ایستادگی، صواب و حکمت در اخلاق فردی و اجتماعی و مناسبات انسانی؛ خدمت بی منت به خلق

خدا، تامین سلامت نیروی انسانی شاغل، انجام عمل صالح یا کارها و رفتارهای شایسته و پیشرو بودن در خیرات و پیش قدم بودن در نیکی ها و اعمال صالح؛ توصیه به حق و حق مداری، احترام به عالمان زاهد و خیرخواه، تامین غذای حلال، پاک و بدون شبهه و داشتن امنیت غذایی؛ دوری از گناه و نافرمانی، کنترل غرائز خویش، پاکی و عفاف چشم، داشتن چشم و گوش بینا و شنوا و دلی روشن، پایداری افراد جامعه سالم در راه عقیده خرد پذیر و فطرت پسند خود؛ برخورداری از سکینه، آرامش و اطمینان و نداشتن اندوه و بیم و... در اعضای جامعه، مسؤولیت پذیری و احساس مسؤولیت در قبال افراد و جامعه؛ داشتن روحیه برابری و برادری؛ خدا ترسی و تقوا، امین بودن افراد جامعه، اهل سخاوت و بخشنده بودن، وفای به عهد، راستی و صداقت، در تلاش و فعالیت، برخورداری از رهبری حکیمانه، خردمند و صالح، داشتن روحیه امیدواری به زندگی، درستکاری و دوری از دروغ، عدم دوگانگی در رفتار و گفتار؛ دوری از کینه و نفرت و دشمنی، دوری از پرحرفی، دوری از تقلب و کلاهبرداری، دوری از تکبر، عدم ستم به خود و دیگران، مقابله با ظلم و ظلم ستیزی، توانایی رویارویی با فاسدین، فاسقین و مجرمین و...

کلمات کلیدی: سلامت، مشخصات و ویژگیها، جامعه انسانی سالم، قرآن

P 1.2.5

وضو در قرآن و فواید وضو از نظر علمی

سید مجتبی حافظی^۱

وضو در لغت به معنای نظافت و پاکیزه کردن و در اصطلاح فقه شستن مخصوص می باشد که می توان آن را به صورت ترتیبی و ارتعاسی به قصد قربت و برای رضای خدا انجام داد. فواید وضو در دوبخش بهداشتی و معنوی می باشد که از نظر بهداشتی شستن دست و پا و صورت در سه یا پنج مرتبه در شبانه روز تاثیر قابل ملاحظه ای در سلامت و نظافت انسان دارد. مسح بر سر و پا از نظر طبی نیز که به شرط رسیدن آب به مو یا پوست سر باشد اثر بسزایی در تعادل اعصاب سمپاتیک و پارا سمپاتیک دارد. از نظر معنوی چون به قصد قربت و نیز رضای خدا انجام می گیرد، اثر تربیتی و روحی دارد در واقع از سر تا پا در راه اطاعت از خدا قدم بر می داریم.